

MĚŘENÍ OPOTŘEBENÍ OLEJOVÉ PŘÍSADY NANOTECH

Zpráva z měření NanoTech 11/2018

Zákazník: NANOTECH-EUROPE s.r.o., Nové sady 988/2, 602 00 Brno, IČ: 7037333

Zakázka: NanoLub AC-1100 AW/AF

Zodpovědné osoby: doc. Petr Svoboda, Ph.D. (Petr.Svoboda@vut.cz)

Ing. Petr Šperka, Ph.D. (sperka@fme.vutbr.cz)

Ing. Daniel Kvarda

Brno, 11/2018

OBSAH

1. EXPERIMENTÁLNÍ METODA A MATERIÁL.....	3
2. POPIS TESTOVÁNÍ.....	4
3. EXPERIMENTÁLNÍ VÝSLEDKY	5
4. DISKUZE A ZÁVĚR	8

NANOTECH-EUROPE

1. EXPERIMENTÁLNÍ METODA A MATERIÁL

Tab. 1 – Metoda, materiál a parametry testů „Block-on-Ring“

Testovací zařízení

Univerzální tribometr Multi Function Tribometer, Rtec Instruments, USA

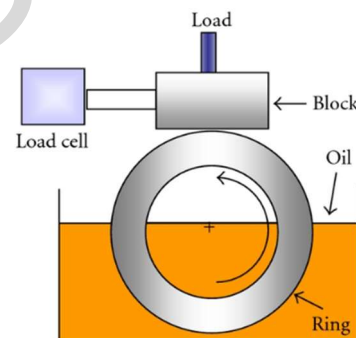

Metoda testování

Rotací test typu „Block-on-Ring“

Popis testu

Plochý vzorek (block) je zatěžován konstantní silou vůči vnější válcové ploše rotujícího kroužku (ring).

Měřené veličiny

Třecí síla F_x (N)
Zátěžná síla F_z (N)
Teplota nádoby na mazivo T (°C)

Vyhodnocené veličiny

Součinitel smykového tření $CoF = F_x / F_z$ (-)
Opotřebení

Zkušební těleso

Kroužek průměr 35 mm, materiál AISI 52100

Vzorky

Plochý vzorek – materiál AISI 52100, šířka 6,5 mm

Mazivo

Základový olej R560/88
Základový olej R560/88 + 3 hm.% NanoLub AC-1100 AW/AF

Teplota okolí

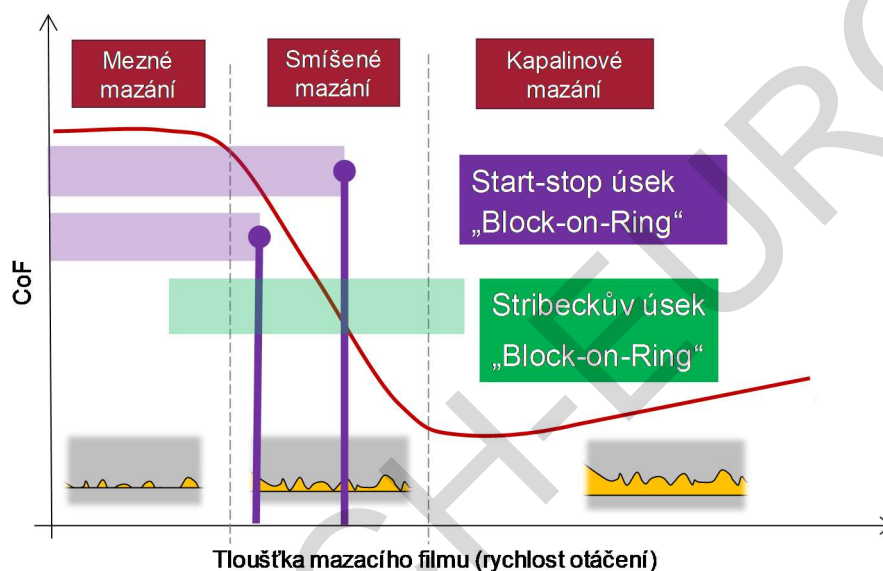
90 °C

Parametry testu

Zátěžná (normálová) síla	90 N
Rychlost otáčení	60, 120, 270, 550, 1200, 1600, 2200 ot/min
Celková doba testu pro každé mazivo	174 min

2. POPIS TESTOVÁNÍ

Podmínky testu byly navrženy tak, aby byl kontakt byl provozován při rychlostech pokrývající rozsah od mezního po kapalinový režim mazání. V mezním a smíšeném režimu mazání dochází k přímé interakci mezi nerovnostmi na površích. Tyto režimy jsou relevantní pro chod tribologických rozhraní některých strojních součástí ve spalovacím motoru především v kritických fázích provozu stroje. Na Obr. 1 je zakreslen rozsah testu na Stribeckově křivce.

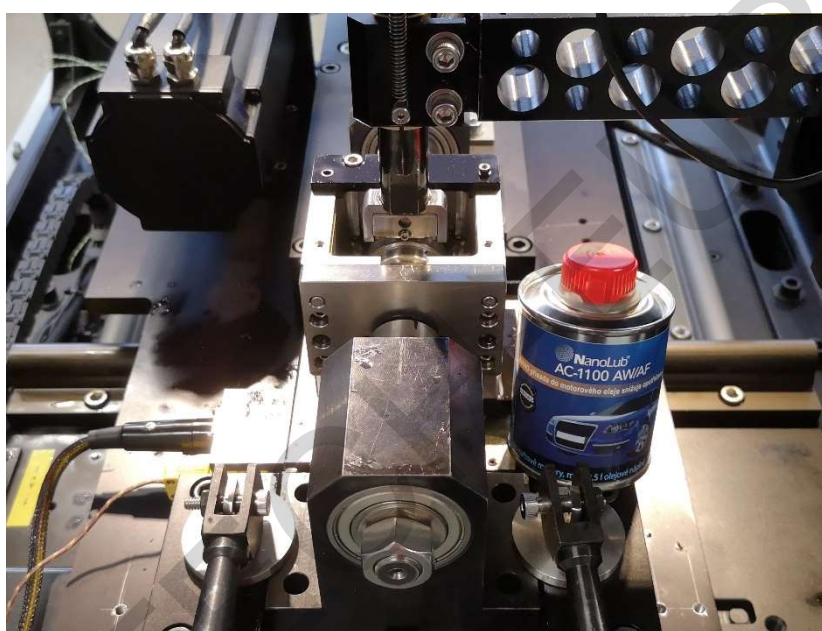

Obr. 1 – Podmínky „Block-on-ring“ testu na Stribeckově křivce

Před každým testem byla vana s mazivem a vzorky zahřata na 90 °C. V první části měření proběhl záběhový úsek, při kterém se po minutě střídal rychlost otáčení mezi 550 ot/min a 1600 ot/min po dobu 10 min. Navíc byla každá rychlost rozdělena po půl minutách pro změnu směru otáčení kroužku. Ihned po dokončení záběhu proběhl Stribeckův úsek s rozdělením rychlostí: 60 ot/min, 120 ot/min, 270 ot/min, 550 ot/min, 1100 ot/min, 1600 ot/min, 2200 ot/min. Každá rychlost probíhala po dobu 1 min a byla rozdělena po 30 s na oba směry otáčení. Po dokončení Stribeckova úseku proběhl dlouhodobý časový úsek start-stop cyklů. Průběh tohoto testu z hlediska rychlostí byl stejný jako v případě záběhu, pouze čas testu byl 150 min. Po dokončení časového start-stop úseku proběhl opět Stribeckův úsek. Před začátkem a po dokončení celého testu byla změřena topografie povrchu kroužku (Ring) a plochého vzorku (Block) na optickém profilometru Bruker Contour-GT X8.

Tab. 2 – Průběh testu „Block-on-Ring“

		Zatížení	Rychlost	Teplota	Čas
1	Záběh	90 N	550 ot/min, 1600 ot/min	90 °C	10 min
2	Stribeckův úsek	90 N	60 – 2200 ot/min	90 °C	7 min
3	Start-stop úsek	90 N	550 ot/min, 1600 ot/min	90 °C	150 min
4	Stribeckův úsek	90 N	60 – 2200 ot/min	90 °C	7 min

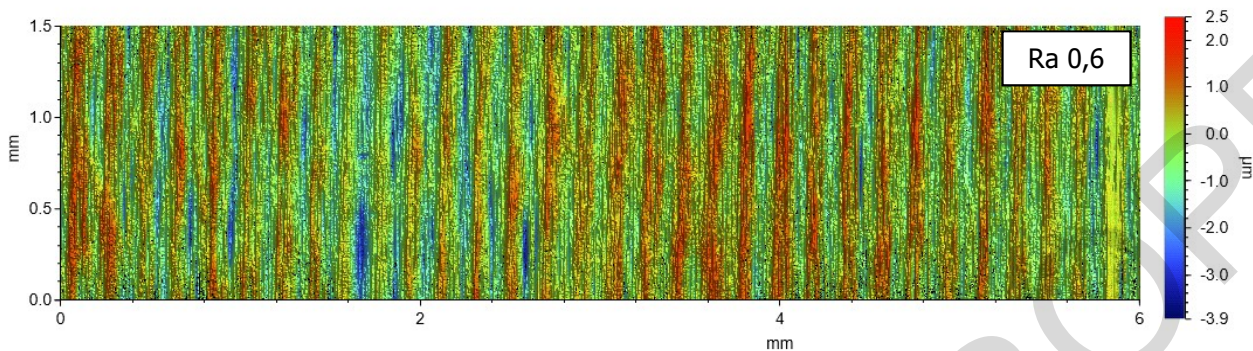

Obr. 2 – Testovací konfigurace „Block-on-Ring“

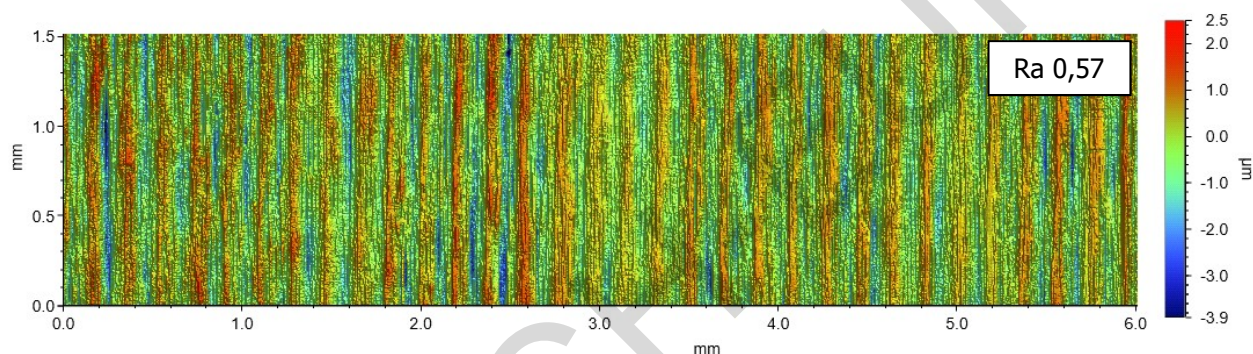
3. EXPERIMENTÁLNÍ VÝSLEDKY

Výsledné vyhodnocení opotřebení pro testy „Block-on-Ring“ proběhlo na povrchu plochého vzorku (Blocku). Vzorek kroužku nejevil znatelnější změnu topografie povrchu, jak lze vidět na Obr. 3 a Obr. 4.

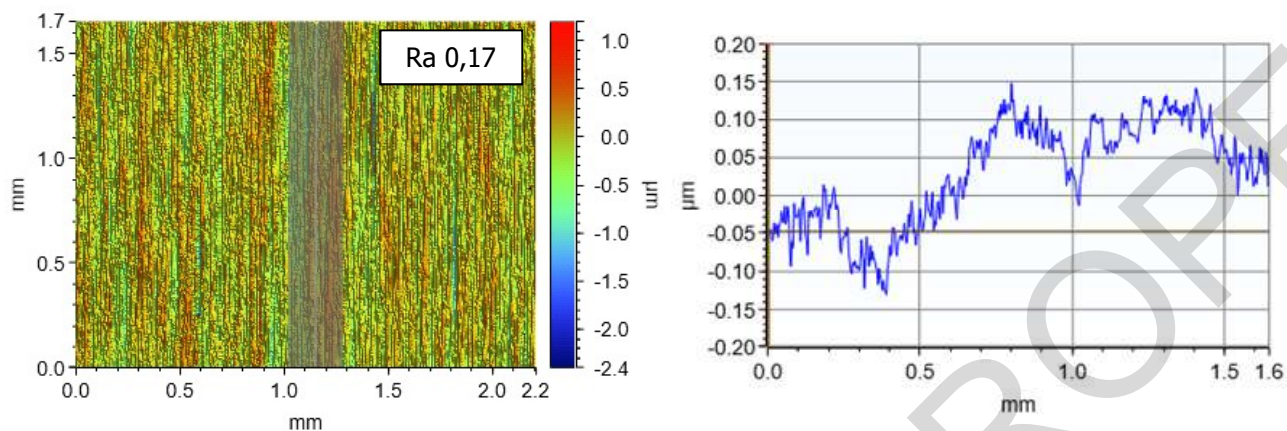

Obr. 3 – Topografie vzorku kroužku před testy „Block-on-Ring“

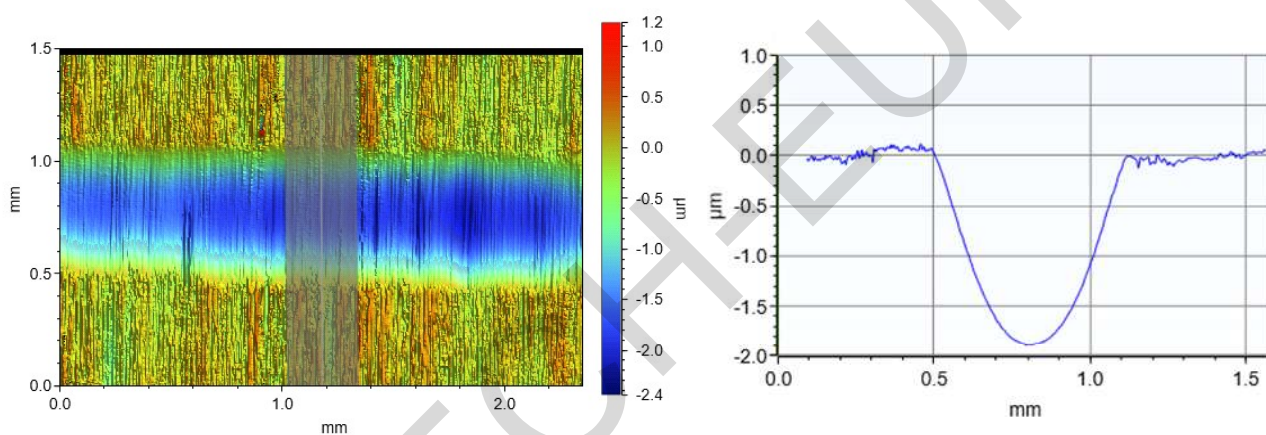

Obr. 4 – Topografie vzorku kroužku po testech „Block-on-Ring“

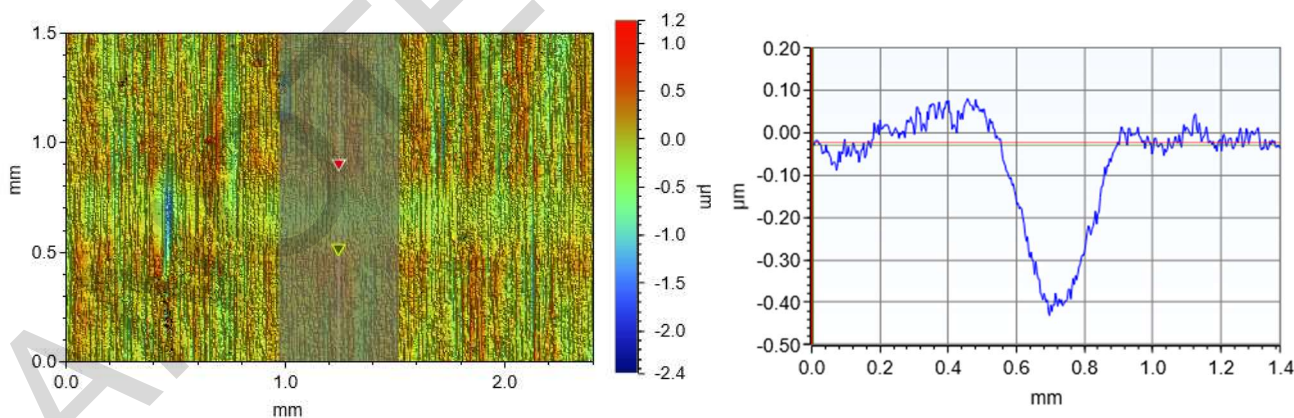
Topografie povrchu plochého vzorku (blocku) byla měřena před testy a po dokončení testu s mazivem. Počáteční stav povrchu je zobrazen na Obr. 5 a výchozí drsnost povrchu byla Ra 0,17 μm . Opotřebení povrchu po dokončení testu se základovým olejem je zobrazeno na Obr. 6. Hloubka vzniklé drážky dosáhla v průměru hodnoty 1,8 μm a šířka drážky 0,6 mm. Objem odebraného materiálu v celé kontaktní ploše je 0,0026 mm^3 . Topografie povrchu po testu s olejem s přísadou Nanolub je na Obr. 7. Velikost opotřebení je mnohem mírnějšího charakteru než u základového oleje. Hloubka drážky byla v průměru 0,4 μm a šířka 0,38 mm. Množství odebraného materiálu v celé kontaktní ploše je 0,0003 mm^3 .

Obr. 5 – Topografie plochého vzorku před testy „Block-on-Ring“ (výchozí)

Obr. 6 – Topografie plochého vzorku po testu „Block-on-Ring“ se základovým olejem

Obr. 7 – Topografie plochého vzorku po testu „Block-on-Ring“ se základovým olejem + aditivem

4. DISKUZE A ZÁVĚR

Byl proveden test zaměřený na porovnání opotřebení maziva s a bez aditiva Nanotech v testovací konfiguraci „Block-on-Ring“. Zatížení odpovídající 141 MPa středního kontaktního tlaku, pohyb bez valivé složky jsou podmínky blízké některým kontaktům například ve spalovacím motoru. V testu se kombinoval záběhový úsek, Stribeckůvy úseky a časový úsek start-stop cyklů. Podmínky pro časový úsek byly zvoleny takové, aby provoz byl v mezním až smíšeném režimu mazání, kde dochází k interakci mezi povrchu a zároveň v něm částečně pracují i reálné strojní uzly ve spalovacím motoru. Také výchozí drsnosti povrchů jsou blízké reálným součástem.

Vyhodnocení topografie povrchu disku před a po testu na povrchu plochého vzorku (Blocku) byly změřeny rýhy, které umožňují číselně stanovit objem odebraného materiálu. Jak z obrázků, tak z číselného vyhodnocení je patrné, že pro vzorek základového oleje s aditivem byl objem opotřebení přibližně devětkrát nižší než u vzorku čistého základového oleje.

Z výsledků je zřejmé, že aditivum pracuje jako „antiwear“ a „friction modifier“ aditiva a snižuje opotřebení, tam kde dochází k výraznější interakci mezi povrchy strojních součástí.